

СУТНІСТЬ, СТРУКТУРА І ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКИ МУЗИЧНОЇ ПЕДАГОГІКИ ЯК НАУКОВОЇ СИСТЕМИ

ТА МУЗИЧНО-ОСВІТНЬОЇ ПРАКТИКИ

СТАШЕВСЬКА І. О.

УДК 78.071.5

УКРАЇНА має багаті музично-педагогічні традиції, коріння яких сягає далекого минулого Київської Русі. Незважаючи на складний історичний шлях боротьби України за самостійність та національно-культурну самоідентифікацію, завдяки плідній діяльності провідних діячів української музичної культури (Г. Сковороди, С. Воробкевича, А. Вахняніна, І. Кипріяна, П. Козицького, С. Миропольського, М. Лисенка, С. Людкевича, К. Стеценка, М. Леонтовича, Б. Яворського, Р. Горовиця, В. Пухальського, Ф. Blumenфельда, Р. Савицького й ін.) ці традиції було збережено й розвинуто. Інтенсивне дослідження історії музичної освіти в Україні, що розпочалось у вітчизняному науковому просторі після проголошення незалежності нашої держави, сприяє і поглибленню знань про внесок у розвиток української музичної педагогіки вже відомих особистостей, і відкриттю нових імен і фактів.

Важливим теоретичним підґрунтям української музичної педагогіки залишаються праці радянських педагогів і психологів – Б. Асаф'єва, В. Шацької, Л. Баренбойма, Д. Кабалевського, О. Апраксіної, Н. Ветлугіної, Е. Абдулліна, Б. Теплової, В. Медушевського, Е. Назайкінського й ін. Значний внесок у розвиток вітчизняної музично-педагогічної теорії на сучасному етапі зробили Б. Брилін, М. Букач, О. Дем'янчук, В. Дряпіка,

О. Михайличенко, О. Олексюк, Г. Падалка, Т. Рейзенкінд, О. Ростовський, О. Рудницька, В. Шультіна, О. Щолокова й ін.

Отже, українська музична педагогіка має власну багату історію, цінні теоретичні й практичні надбання. Проте аналіз наукової літератури дозволив виявити й певні дефіцити в цій перспективі на вітчизняному рівні. На нашу думку, хоча науковий підхід і є одним із провідних принципів розвитку теорії музичної освіти в Україні, аналіз фахової літератури свідчить, що вітчизняна музично-педагогічна галузь усе ще перебуває в пошуках своєї наукової ідентифікації. Одними з чинників, що гальмують цей процес, є невизначеність музичної педагогіки в системі наук та неоднозначність тлумачення її провідних категорій. Тому завданнями цієї публікації обрано визначення наукової сутності та структури музичної педагогіки, уточнення її науково-категоріального апарату, виявлення взаємозв'язків з іншими науковими галузями.

У фахових публікаціях останніх десятиліть відбито інтерес науковців до проблеми наукової ідентифікації музичної педагогіки та визначення її місця в системі наук [напр.: 1, с. 59 – 74; 2 – 5]. Так, О. Михайличенко в посібнику „Основи загальної та музичної педагогіки: теорія та історія” розглядає наукову сутність та теоретичні засади музичної педагогіки в контексті загальної педагогіки [2]. Ієрархічний принцип визначення співвідношень між музичною й загальною педагогікою спостерігаємо й у працях „Музична

педагогіка” Г. Падалки та „Українська музична педагогіка” В. Шульгіної [6; 5]. О. Рудницька в навчальному посібнику „Педагогіка: загальна та мистецька” підпорядковує теорію музичної освіти педагогіці мистецтва, що, своєю чергою, представлено як профільний (галузевий) складник структури педагогічної науки [4, с. 13 – 15]. Н. Гуральник визначає музичну педагогіку як галузь мистецтвознавства, вид педагогіки, самостійну галузь мистецької педагогіки в системі теорії загальної педагогіки або як категорію музикознавства та педагогіки [1, с. 59, 66, 73, 371].

Ми згодні з позицією О. Олексюк, яка наголошує на необхідності розробки концептуальних засад „розвитку української музично-педагогічної науки” та розуміє музичну педагогіку як окрему галузь знань, що „має свій науковий простір, свої об’єкт, предмет дослідження, а тому повинна вивчатися за певними, властивими лише їй закономірностями, методологічними принципами й рівнями” [7, с. 17].

Поважаючи погляди авторитетних діячів української музичної педагогіки на співвідношення між музичною педагогікою та спорідненими науками – загальною педагогікою й мистецтвознавством, усе ж таки вважаємо, що, з огляду на високий рівень розвитку вітчизняної музично-педагогічної теорії, вона має всі передумови, щоб отримати статус відносно самостійної наукової галузі, а не обмежуватись роллю спеціальної методики або профільної дидактики як додатка будь-якої іншої науки.

Необхідним кроком на шляху наукової ідентифікації вітчизняної музичної педагогіки є, на нашу думку, уточнення, систематизація та впорядкування її науково-категоріального апарату, складання якісних фахових словників, визначення її співвідношень з різними науками та можливостей їх кооперації, утвердження її наукового статусу державними стандартами, які кваліфікують напрями наукових досліджень. У цьому питанні доцільно орієнтуватись на позитивний досвід розвинених країн, наприклад, у ФРН музична педагогіка належить до спеціальностей, за якими навчаються й захищають наукові роботи не

тільки майбутні магістри музичної педагогіки, а й здобувачі ступеня доктора наук. На базі багатьох німецьких ВНЗ створено спеціальні навчально-дослідницькі центри – Інститути музичної педагогіки, що забезпечують поповнення наукових кадрів та інтенсивність розвитку німецької музично-педагогічної науки. На жаль, в Україні поки ще немає такої розгалуженої інституціональної бази для спеціального музично-педагогічного дослідження.

Існує прямий зв’язок між концептуальними основами, дидактичними перспективами та ясно сформульованою термінологією музичної педагогіки. Але, як уже було зазначено, в українському музично-педагогічному просторі не завжди систематично застосовують фахові поняття. Не тільки в розмовній практиці, а й у наукових публікаціях ключові категорії музичної педагогіки – „музична освіта”, „музичне виховання”, „музичне навчання” – нерідко використовують як синоніми. Усі поняття, дійсно, дуже тісно пов’язані, але ж мають свою специфіку.

Найбільш суперечливим є, на нашу думку, використання у вітчизняній літературі терміна „музична освіта”, наприклад, музично-енциклопедичний словник за редакцією Г. Келдиша визначає музичну освіту як процес і результат засвоєння систематизованих знань, умінь та навичок, що необхідні для музичної діяльності, та як систему організації музичного навчання в музично-навчальних закладах [8, с. 361]. О. Михайличенко тлумачить музичну освіту як „процес і результат засвоєння музичних знань, умінь і навичок, що свідчить про відповідний рівень опанування музичними явищами в аналітично-теоретичному або практично виконавському аспектах” [2, с. 73 – 74]. Водночас музичне навчання автор визначає як „процес передачі та засвоєння музичних знань, умінь і навичок, передбачених навчальним планом”, а музичне виховання – як „процес передачі та засвоєння музичних знань, умінь і навичок, спрямованих на розвиток та формування музичних нахилів, здібностей, смаку, ідеалів, що надихають особистість на

практичну музично-естетичну діяльність”, а також у дещо інших формулюваннях [2, с. 76, 116; 9, с. 8]. Наведені приклади, як і використання словосполучень типу „музична освіта й виховання”, „музичний розвиток, виховання та освіта”, „теоретичні засади музичної освіти та виховання (музичної педагогіки)” [напр.: 1, с. 73; 9, с. 26 – 27], свідчать про те, що таким чином процес музичної освіти фактично ототожнюють з музичним навчанням, що вважаємо неправомірним.

З нашого погляду, музичне навчання, виховання й розвиток в їхній органічній єдності є засобами музичної освіти. Поняття „музичне виховання” підкреслює виховний аспект музичної освіти, „музичне навчання” – навчальний, а „музичний розвиток” – розвивальний. Суттєвим підґрунтям для нашої позиції став аналіз нових російсько- та українськомовних педагогічних праць, що висвітлює тенденцію представлення в сучасній російській та вітчизняній педагогіці відношення навчання й виховання до освіти як часткового до загального [4, с. 18; 10, с. 25; 11, с. 37–40; 12, с. 8; 13].

Сьогодні ми вже не можемо розуміти музичну освіту лише як передачу й засвоєння музично-культурних традицій. Водночас не можна допустити, щоб музика деградувала виключно до засобу загального розвитку індивідуума: вона має власну мистецьку цінність для людини й суспільства. Жоден з основних складників мети музичної освіти – формування музичної культури особистості та формування особистості засобами музики – не слід ставити на пріоритетне місце.

Отже, зміст категорії „музична освіта” має охоплювати мистецьку та загальнопедагогічну перспективи. При цьому процес музичного навчання, виховання й розвитку є не лише засобом формування особистості, а й чинником соціокультурного розвитку суспільства, тому загальнопедагогічну перспективу змісту дефініції „музична освіта”, своєю чергою, поділяємо на особистісну та соціальну. У зв'язку з тим, що пріоритетне значення в сучасному

суспільстві має ідея вільного саморозвитку, самоосвіти та самовиховання індивідуума, при використанні термінів „музична освіта”, „музичне виховання”, „музичне навчання” та „музичний розвиток” доцільно враховувати ще дві перспективи: зовнішню (педагогічні зусилля, інший вплив навколишнього середовища) та внутрішню (власні зусилля індивідуума).

З мистецької перспективи музична освіта постає як результат і процес самовідповідального й самовизначеного формування музичної культури особистості через відкриття й пізнання на основі власного досвіду музичного світу, розвиток музичного потенціалу, самоідентифікацію та самореалізацію у сфері музичного мистецтва. При цьому результат і процес музичної освіти мають перманентний характер: результат не може бути обмеженим та остаточним, а процес закінченим, він триває протягом усього життя, але може мати і конструктивний, і деструктивний характер залежно від інтенсивності та якості взаємодії особистості з музикою. Отже, певними ознаками музичної освіти можна вважати необмеженість та нескінченність, що також необхідно враховувати при визначенні дефініції „музична освіта”.

Зауважимо, що не може існувати назавжди однозначно визначених дефініцій музично-педагогічних категорій. Їх зміст треба коригувати відповідно до змін у суспільстві та нових вимог життя.

Із урахуванням вітчизняного й зарубіжного музично-педагогічного досвіду розроблено модель структури та взаємозв'язків музичної педагогіки (рис. 1), а також здійснено авторську інтерпретацію її базових категорій.

Музичну педагогіку ми розуміємо як науку, що вивчає всі аспекти організованого процесу цілеспрямованого педагогічного впливу на особистість засобами музичного

мистецтва, та як педагогічну практику, що спрямована на музичну освіту дітей, молоді й дорослих.

Об'єктом музичної педагогіки як науки визначаємо особистісний і суспільний розвиток у процесі діалектичної взаємодії музики, людини й суспільства, а предметом – усі можливі аспекти (філософсько-антропологічні, історичні, психолого-педагогічні, естетичні, культурологічні, дидактичні, соціологічні й ін.) педагогічного впливу на особистість засобами музики, реалізованого в єдиному процесі музичного навчання, виховання й розвитку.

Завдання музичної педагогіки пропонуємо розглядати в таких перспективах:

- соціальна: дослідження функцій музики й музичної освіти в суспільстві;

- емпірично-аналітична: пізнання, опис, пояснення сучасної музично-педагогічної дійсності;

- науково-герменевтична: тлумачення явищ теорії й практики музичної освіти сучасності й минулого;

- історико-культурологічна: формування наукового підґрунтя музично-педагогічного процесу на основі дослідження й узагальнення музично-педагогічного досвіду та досягнень інших наук у різних країнах та в різні історичні періоди;

- методологічна: розвиток методології музично-педагогічного дослідження, удосконалення науково-категоріального апарату музичної педагогіки;

- технологічна: розробка та апробація ефективних технологій планування, реалізації та діагностики результатів музично-педагогічного процесу, дослідження умов та можливостей оптимізації об'єкт-суб'єктних (музика – учень) та суб'єкт-суб'єктних

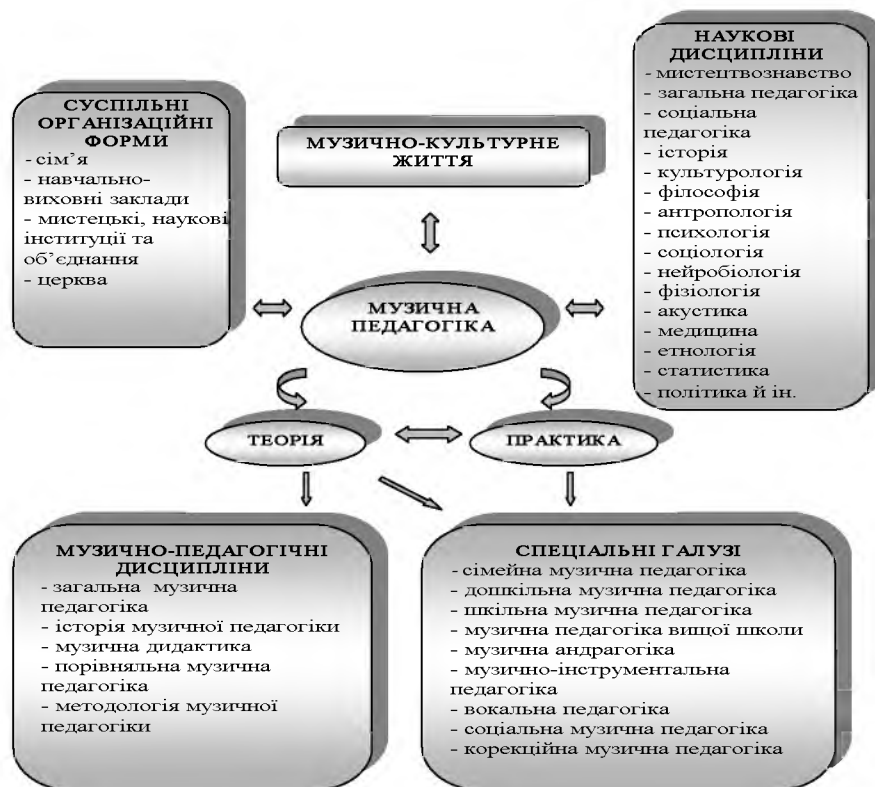

Рис. 1. Модель структури та взаємозв'язків музичної педагогіки

(учень – учитель) відносин у процесі музично-педагогічної взаємодії;

- нормативно-прикладна: формування нормативної бази музично-педагогічного процесу на різних ланках музично-освітньої системи;

- прогностична: виявлення прогностичних можливостей удосконалення теорії й практики музичної освіти на основі аналізу й порівняння вітчизняного й зарубіжного досвіду в цій галузі в різні історичні періоди.

Ключові категорії музичної педагогіки визначаємо таким чином:

● музична освіта – результат і процес формування музичної культури й загального розвитку особистості, що мають перманентний характер і реалізуються через музичне навчання, виховання й розвиток індивідуума в процесі його діалектичного взаємообміну з музичним світом;

● музичне виховання – організований процес цілеспрямованого прилучення особистості до музичної культури та її духовного вдосконалення засобами музичного мистецтва;

● музичне навчання – процес педагогічної взаємодії, спрямований на передачу й засвоєння знань, умінь і навичок у галузі музичного мистецтва;

● музичний розвиток – процес постійної градації рівня здібностей особистості до музичної діяльності через їх надбання або втрату протягом усього життя, основними чинниками якого є генетичний потенціал, вплив навколишнього середовища, здатність до індивідуальної саморегуляції, інтенсивність, якість та вид музичної активності;

● музично-педагогічний процес – діалектична взаємодія вчителя, учня й музики, метою якої є музична освіта

(музичне навчання, виховання й розвиток) учня;

● музична компетентність – володіння людиною сукупністю індивідуальних компетенцій, які дозволяють їй вирішувати проблеми, що виникають у процесі різноманітних форм музичної діяльності (слухання, продукції, репродукції, аналізу, інтерпретації музики тощо);

● музично-педагогічна концепція – оригінальна система обґрунтованих підходів до організації музично-педагогічного процесу.

Уважаємо за необхідне також увести в науковий обіг у вітчизняному просторі категорію „музична соціалізація”, яку розуміємо як процес інтеграції індивідуума в музично-культурне життя соціуму, який залежить від різноманітних чинників: економічних, географічних, політичних, соціокультурних, технологічних, інституціональних, вікових, статевих тощо. Приймаючи або навпаки відхиляючи різноманітні музичні „пропозиції”, кожен формує індивідуальний стиль спілкування з музикою та створює власний музичний світ. І саме організований процес музичної освіти може допомогти дітям, молоді й дорослим не просто адаптуватись, а сформувати й виразити свою специфічну ідентичність у різнобарвному просторі музичної культури суспільства.

Структурні елементи музичної педагогіки як наукової системи ми пропонуємо диференціювати за предметними, віковими та інституціональними ознаками. У прогностичному варіанті це можуть бути такі елементи: загальна музична педагогіка, історія музичної педагогіки, музична дидактика, порівняльна музична педагогіка, методологія музичної педагогіки, сімейна, дошкільна й шкільна музична педагогіка, музична педагогіка вищої школи, музична андрагогіка, музично-інструментальна й вокальна педагогіка, соціальна та корекційна музична педагогіка. Предмет, мету й основні завдання цих галузей визначено в табл. 1.

Структурні елементи музичної педагогіки як наукової системи

Назва галузі	Предмет	Мета	Основні завдання
Загальна музична педагогіка	Психофізіологічні, соціокультурні, філософсько-антропологічні аспекти музичної освіти	формування теоретичних основ музичної освіти	дослідження сутності, закономірностей, тенденцій, умов, наслідків та перспектив розвитку, функцій, формулювання цілей і завдань теоретичної й практичної музично-педагогічної діяльності в особистісній та суспільній перспективах
Історія музичної педагогіки	становлення й розвиток теорії й практики музичної освіти	формування знання про розвиток теорії й практики музичної освіти в різні історичні періоди	дослідження еволюції музично-педагогічних уявлень та біографій видатних у галузі музичної педагогіки особистостей, аналіз реального стану музично-освітньої практики минулого, виявлення етапів, тенденцій і закономірностей, соціокультурних, політичних, економічних й ін. детермінант розвитку музично-педагогічної теорії й практики, дослідження процесу становлення й розвитку системи музично-освітніх інституцій, систематизація, узагальнення й порівняння досвіду минулого й сучасності в галузі музичної освіти
Музична дидактика	мета, зміст, форми, методи та умови музичного навчання	формування теорії музичного навчання	дослідження умов, формулювання цілей, відбір та впорядкування змісту, аналіз, розробка та апробація навчальних технологій, планів і програм, перевірка ефективності процесу музичного навчання на різних ланках музично-освітньої системи
Порівняльна музична педагогіка	історія та сучасний стан теорії й практики музичної освіти в порівняльному контексті	формування знання про особливості музично-педагогічної теорії й практики в різних культурах, країнах, регіонах	дослідження специфіки історичного розвитку та актуального стану, спільних та відмінних рис музичної педагогіки в окремих культурах, країнах, регіонах, виявлення прогностичних можливостей та розробка стратегій удосконалення вітчизняної теорії й практики музичної освіти з урахуванням негативного й прогресивного зарубіжного досвіду в цій сфері
Методологія музичної педагогіки	способи наукового пізнання музично-педагогічних явищ	формування теорії музично-педагогічного дослідження	визначення сутності, закономірностей, структури музичної педагогіки як наукової галузі, виявлення її співвідношень з іншими науками, розробка системи норм, принципів, методів організації та критеріїв оцінки

			музично-педагогічного дослідження
Сімейна музична педагогіка	музичне виховання дітей і молоді в сім'ї	формування знання про музичне виховання дітей і молоді в сім'ї	дослідження умов та можливостей, формування цілей і змісту, розробка технологій планування, реалізації й діагностики, вивчення історії процесу прилучення дітей і молоді до музичної культури та їх виховання засобами музики в родині; виявлення ролі музики у формуванні сімейних стосунків
Дошкільна музична педагогіка	музична освіта дітей дошкільного віку	формування теорії музичного виховання, навчання й розвитку дітей дошкільного віку	дослідження психофізіологічних та дидактичних умов, формування цілей і змісту, розробка технологій планування, реалізації й діагностики, вивчення історії процесу музичної освіти дітей дошкільного віку
Шкільна музична педагогіка	музична освіта дітей і молоді в загальноосвітній школі	формування теорії музичного виховання, навчання й розвитку дітей і молоді в загальноосвітній школі	дослідження психофізіологічних та дидактичних умов, формування цілей і змісту, розробка технологій планування, реалізації й діагностики, вивчення історії музично-освітнього процесу в загальноосвітній школі
Музична педагогіка вищої школи	професійна музична та музично-педагогічна підготовка	формування теорії професійної музичної та музично-педагогічної освіти	дослідження умов та можливостей, формування цілей і змісту, розробка технологій планування, реалізації й діагностики, вивчення історії процесу підготовки майбутніх професіоналів у галузі музичної культури – виконавців, композиторів, диригентів, педагогів, науковців, менеджерів, звукорежисерів тощо
Музична андрагогіка	музична освіта дорослих	формування теорії музичної освіти дорослих	дослідження умов та можливостей, формування цілей і змісту, розробка технологій планування, реалізації й діагностики, вивчення історії процесу музичної освіти дорослих в освітніх інституціях, засобами приватної музично-педагогічної практики та самоосвіти; виявлення ролі музичної діяльності дорослих у процесі їх самореалізації, суспільної та особистісної ідентифікації, соціальної комунікації
Музична геррагогіка (складник музичної андрагогіки)	музична освіта людей похилого віку	формування теорії музичної освіти людей похилого віку	дослідження умов та можливостей, формування цілей і змісту, розробка технологій планування, реалізації й діагностики, вивчення історії процесу музичної освіти людей похилого віку; виявлення ролі музики й музичної

			діяльності в процесі соціальної адаптації цієї категорії населення
Музично-інструментальна педагогіка	формування музично-інструментальної виконавської майстерності	формування теорії навчання мистецтву гри на музичному інструменті	дослідження умов та можливостей, формування цілей і змісту, розробка технологій планування, реалізації й діагностики, вивчення історії процесу навчання гри на музичному інструменті в різних ланках освітньої системи
Вокальна педагогіка	формування вокально-виконавської майстерності	формування теорії навчання вокальному мистецтву	дослідження умов та можливостей, формування цілей і змісту, розробка технологій планування, реалізації й діагностики, вивчення історії процесу навчання вокальному мистецтву в різних ланках освітньої системи
Соціальна музична педагогіка	процес прилучення до музичної культури та виховання засобами музики різних категорій населення в рамках соціальної роботи	формування теоретичних основ музичної соціалізації особистості	дослідження умов та можливостей, формування цілей і змісту, розробка технологій планування, реалізації й діагностики, вивчення історії музичної соціалізації особистості; виявлення ролі музики в соціальній адаптації, індивідуальній та соціальній ідентифікації особистості й соціокультурному розвитку суспільства
Корекційна музична педагогіка	музичне виховання дітей і молоді з психічними та фізичними вадами	формування теорії музичного виховання дітей і молоді з психічними та фізичними вадами	дослідження умов та можливостей формування цілей і змісту, розробка технологій планування, реалізації й діагностики, вивчення історії прилучення до музики дітей із психічними та фізичними вадами в сім'ї, спеціальних навчальних закладах та інших суспільних інституціях; розробка технологій музично-педагогічної терапії

Згідно з нашою моделлю, теорія музичної педагогіки має відповідати таким критеріям: наукова обґрунтованість; відповідність актуальним суспільним вимогам; інтегративність (інтеграція досягнень різних наук, культур, сучасного й минулого); кооперативність (міждисциплінарна кооперація і всередині музично-педагогічної системи, і між музичною педагогікою та іншими науками); ураху-

вання специфічних особливостей і вимог об'єкта (музики) та суб'єктів (учнів і викладачів) музично-педагогічного процесу. Для теоретичного обґрунтування процесу музичної освіти однаково важливими є знання наукових галузей, що пов'язані і з об'єктом (теорія та історія музики, музична герменевтика, музична соціологія, музична етнологія, акустика й ін.), і із суб'єктом (антропологія, педагогіка, психологія,

фізіологія, нейробіологія, соціологія й ін.) музичного навчання.

Кооперацію музичної педагогіки з іншими науками може бути спрямовано на вирішення спільних завдань, наприклад:

- завдання музичної педагогіки й філософії: осмислення аксіологічних підвалин музичного мистецтва та музичної освіти, ролі цих феноменів у формуванні духовної культури людини й суспільства;

- завдання музичної педагогіки, загальної педагогіки й соціології: конструкція навчальних стратегій, що ґрунтуються на інтеграції загально- та музично-педагогічних принципів; дослідження функцій музики в перспективах існування цивілізації, індивідуального розвитку, соціалізації особистості, стабілізації міжособистісних відносин; виявлення взаємозв'язків між музичним та соціальним, релігійним, гуманітарним, технічним тощо навчанням, перспектив удосконалення суспільного й особистісного життя через формування в молодого покоління духовної культури, здібностей креативної побудови внутрішнього й зовнішнього життєвого простору за допомогою музики й ін.;

- завдання музичної педагогіки, музикознавства й загальної педагогіки: виявлення та систематизація взаємозв'язків між музичним мистецтвом та людським життям, зокрема в контексті самовідповідального креативного формування індивідумом власного життєвого простору;

- завдання музичної педагогіки й музикознавства: дослідження відносин між людиною й музикою, вивчення можливостей відображення зовнішнього світу та внутрішнього стану людини засобами музичної мови, питань музичної практики (інструментального й вокального виконавства, композиції, імпровізації, керівництва музичним колективом тощо), проблем теорії та історії музики, інструментознавства, музичної герменевтики та ін.;

- завдання музичної педагогіки, антропології й психології: виявлення

взаємозв'язків між соціальною, культурною й музичною антропологією, дослідження особливостей дитячого музичного світу, розвитку музичних здібностей людини в різні вікові періоди й ін.;

- завдання музичної педагогіки, психології, фізіології та нейробіології: дослідження особливостей музичного розвитку людини в різні вікові періоди, впливу музичної активності на фізичний і психічний стан людини, розвиток емоційної, інтелектуальної й сенсомоторної сфер особистості, підвищення самосвідомості, креативності, інтелігентності;

- завдання музичної педагогіки, антропології, соціології й культурології: вивчення можливостей позитивного й негативного впливу музики та музичної освіти на розвиток культури й суспільства.

Отже, існує необхідність позиціонування музичної педагогіки як відносно автономної наукової галузі, що має органічні взаємозв'язки з іншими спорідненими науками, побудовані не на основі ієрархічної структури, а на принципі рівноправності й рівноцінності наук у загальній науковій системі. Без сумніву, це питання залишається дискусійним і потребує подальшого вивчення.

Література

1. Гуральник Н. П. Українська фортепіанна школа ХХ століття в контексті музичної педагогіки: історико-методологічні та теоретико-технологічні аспекти : монографія / Н. П. Гуральник. – К. : НПУ, 2007. – 460 с.

2. Михайличенко О. В. Основи загальної та музичної педагогіки: теорія та історія : навч. посіб. для студ. муз. спец. / О. В. Михайличенко. – Суми : Наука, 2004. – 210 с.

3. Олексюк О. М. Музична педагогіка : навч. посіб. для студ. ВНЗ культури і мистецтв / О. М. Олексюк. – К. : КНУКіМ, 2006. – 187 с.

4. Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька : навч. посіб. / О. П. Рудницька. – К. : АПН України, 2002. – 270 с.

5. Шульгіна В. Д. Українська музична педагогіка : підручник / В. Д. Шульгіна. – К. : ДАКККіМб, 2005. – 271 с.

6. Падалка Г. Музична педагогіка / Г. Падалка. – Херсон : ХДПШ, 1995. – 104 с.

7. Олексюк О. Пріоритетні напрями досліджень в галузі музичної педагогіки: проект концепції / О. Олексюк // Виконавське музикознавство. Наук. вісн. НМАУ ім. П. І. Чайковського. – К., 2005. – Вип. 47. – С. 14–20.

8. Музыкальный энциклопедический словарь / ред. Келдыш Г. В. – М. : Сов. энцикл., 1991. – 672 с.

9. Михайличенко О. В. Музично-естетичне виховання дітей та молоді в Україні в другій половині XIX – на початку XX ст. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.01 „Загальна педагогіка та історія педагогіки” / О. В. Михайличенко. – Луганськ, 2007. – 40 с.

10. Бордовская Н. В. Педагогика : учеб. для вузов / Н. В. Бордовская, А. А. Реан. – СПб. : Питер, 2000. – 304 с.

11. Краевский В. В. Общие основы педагогики : учеб. пособие для студентов и аспирантов пед. вузов / В. В. Краевский. – М. – Волгоград : Перемена, 2002. – 163 с.

12. Педагогика: педагогические теории, системы, технологии : учеб. для студентов высш. и сред. пед. учеб. заведений / Смирнов С. А., Котова И. Б., Шиянов Е. Н. и др. ; под ред. С. А. Смирнова. – 4-е изд., испр. – М. : Академия, 2003. – 512 с.

13. Слостенин В. А. Педагогика : учеб. пособие для студентов высш. пед. учеб. заведений / В. А. Слостенин, И. Ф. Исаев, Е. Н. Шиянов ; под ред. В. А. Слостенина. – М. : Издат. центр „Академия”, 2002. – 576 с.

Шашевська І. О. Сутність, структура і взаємозв'язки музичної педагогіки як наукової системи та музично-освітньої практики

Статтю присвячено дослідженню проблеми наукової ідентифікації музичної педагогіки. У роботі розкрито наукову сутність, визначено об'єкт, предмет та структурні компоненти музичної педагогіки. Із урахуванням вітчизняного й зарубіжного музично-педагогічного досвіду розроблено модель структури та взаємозв'язків музичної педагогіки, а також здійснено авторську інтерпретацію її базових категорій. Розглянуто завдання музичної педагогіки в різних перспективах: соціальної, емпірично-аналітичної, науково-герменевтичної, історико-культурологічної, методологічної, технологічної, нормативно-прикладної, прогностичної. Структурні елементи музичної педагогіки як наукової системи диференційовано за предметними, віковими та інституціональними ознаками. Виявлено взаємозв'язки музичної педагогіки з іншими науковими галузями. Констатовано, що існує необхідність позиціонування музичної педагогіки як відносно автономної наукової галузі, що має органічні взаємозв'язки з іншими спорідненими науками, побудовані не на основі ієрархічної структури, а на принципі рівноправності й рівноцінності наук у загальній науковій системі.

Ключові слова: музична педагогіка, музично-освітня практика, музичне навчання, музичне виховання.

Шашевская И. О. Сущность, структура и взаимосвязи музыкальной педагогики как научной системы и музыкально-образовательной практики

Статья посвящена исследованию проблемы научной идентификации музыкальной педагогики. В работе раскрыта научная сущность, определены объект, предмет и структурные компоненты музыкальной педагогики. С учетом отечественного и зарубежного музыкально-педагогического опыта разработана модель структуры и взаимосвязей музыкальной педагогики, а также осуществлена авторская интерпретация ее базовых категорий. Рассмотрены задачи музыкальной педагогики в различных перспективах: социальной, эмпирико-аналитической, научно-герменев-

тической, историко-культурологической, методологической, технологической, нормативно-прикладной, прогностической. Структурные элементы музыкальной педагогики как научной системы дифференцированы по предметным, возрастным и институциональным признакам. Выявлены взаимосвязи музыкальной педагогики с другими научными областями. Констатируется, что существует необходимость позиционирования музыкальной педагогики как относительно автономной научной отрасли, которая имеет органичные взаимосвязи с другими родственными науками, построенные не на основе иерархичной структуры, а на принципе равноправия и равноценности наук в общей научной системе.

Ключевые слова: музыкальная педагогика, музыкально-образовательная практика, музыкальное обучение, музыкальное воспитание.

Stashevskia I. O. Essence, structure and interrelations of musical pedagogics as scientific system and musical and educational practice

The article is devoted to the scientific study of the problem of identification of musical pedagogy. The paper reveals the essence of scientific, identifies the object, subject and structural components of music education. Based on domestic and foreign pedagogical experience of the developed model of the structure and interactions of musical pedagogy, as well as made the author's interpretation of its basic categories: „music education”, „musical development”, etc. We consider the problem of music education from various perspectives: social, empirical-analytical, scientific, hermeneutic, historical, cultural, methodological, technological, normative and applied, predictive. Structural elements of music pedagogy as a scientific system differentiated by subject, age and institutional characteristics. A subject, the goal and

objectives of General music pedagogy, history, music pedagogy, music didactics, comparative music pedagogy, methodology of music pedagogy, family, preschool and school music education, music pedagogy of higher school, music andragogy, music-instrumental and vocal pedagogy, social and special music education. Identified the relationship of music education with such scientific fields as philosophy, anthropology, psychology, pedagogy, sociology, cultural studies, musicology, physiology and neurobiology. It was noted that there is a need for positioning musical pedagogic as an Autonomous science, which has an organic relationship with other related Sciences, is built on the basis of the hierarchical structure, and the principle of equality and equivalence of science in General science system.

Keywords: musical pedagogic, musical educational practice, musical training, music education.

Стаття надійшла до редакції 26.03.2016 р.

Прийнято до друку 20.05.2016 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Ваховський Л.Ц.